

УДК 349.232

JEL J3, P24, Z18

DOI 10.32782/2786-8273/2024-5-24

Цюкало Л.В.

начальник науково-дослідної лабораторії проблем фінансового забезпечення військ (сил),
доктор філософії,
Військовий інститут Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
ORCID: https://orcid.org/0000_0002_6870_4683

Liudmyla Tsiukalo

Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv

НЕОБХІДНІСТЬ ІНДЕКСАЦІЇ ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

THE NEED FOR INDEXATION OF THE ALLOWANCES OF MILITARY PERSONNEL AND THE SALARIES OF CIVIL SERVANTS IN THE UKRAINE

Анотація. В умовах високих темпів розвитку інфляційних процесів доходи населення мають тенденцію до зменшення. В якості заходів щодо забезпечення підвищення доходів населення виступає індексація грошових доходів. Індексація грошових доходів громадян (грошового забезпечення військовослужбовців, заробітної плати державних службовців та працівників) України є важливою для забезпечення соціальної справедливості та збереження купівельної спроможності населення. Мета статті є дослідження необхідності індексації грошового забезпечення військовослужбовців та заробітної плати державних службовців як важливого аспекту грошового відшкодування і соціального захисту. В статті зазначено, що індексація грошових доходів громадян України є важливою для забезпечення соціальної справедливості та збереження купівельної спроможності населення. Індексація грошових доходів корисна у випадках інфляції, для встановлення соціальної справедливості, підтримання економічної стабільності, політичного та соціального спокою. У статті розглянуто поняття та особливості проведення індексації грошового забезпечення військовослужбовців. Доведено необхідність індексації доходів громадян, і, зокрема, військовослужбовців, оскільки доходи у 2022 р. знизилися на 5% в порівнянні з 2021 р., а в 2023 р. зросли лише на 18%. Проте порівнюючи із фактичними витратами було встановлено, що доходи повинні були зрости у 2022 р. на 21,2%, а в 2023% на 14%, що свідчить про необхідність індексації доходів. З метою вирішення проблем індексації запропоновано впровадження бюджетного планування, ефективного використання ресурсів та проведення переговорів із профспілками.

Ключові слова: грошове забезпечення, індексація, заробітна плата, військовослужбовець.

Abstract. Introduction. In conditions of high inflation, household incomes tend to fall. Indexation of monetary incomes is one of the measures to ensure the growth of household incomes. Indexation of monetary incomes of citizens (salaries of military personnel, salaries of civil servants and employees) in Ukraine is important for ensuring social justice and preserving the purchasing power of the population. The decision to index citizens' incomes is taken at the state level and may be part of the state's social and economic policy. **The purpose of this article** is to examine the need for indexation of military and civil servants' salaries as an important aspect of monetary compensation and social protection. **Methods.** The article uses general scientific and special methods of scientific cognition, in particular, the dialectical method, formal logical method, correlation analysis, system-structural method. **Results.** The article states that the indexation of cash incomes of Ukrainian citizens is important for ensuring social justice and preserving the purchasing power of the population. Indexation of cash incomes is useful in cases of inflation, to establish social justice, to maintain economic stability, political and social peace. The article examines the concept and peculiarities of indexation of military salaries. The author proves the necessity of indexation of incomes of citizens and especially of military personnel, since incomes in 2022 will decrease by 5% compared to 2021, and in 2023 will increase by only 18%. However, when compared to actual expenditure, it was found that revenues should have increased by 21.2% in 2022 and by 14% in 2023, indicating the need for income indexation. The author notes that it is important to ensure that the indexation of the monetary income of the population is aimed at increasing real purchasing power and does not place an unnecessary burden on the budget. **Conclusion.** In order to solve the problems of indexation, the author suggests the introduction of budget planning, efficient use of resources and negotiations with trade unions. Indexation should be efficient and as rational as possible. It should reduce the burden on the budget.

Keywords: financial support, indexation, salary, military personnel.

Постановка проблеми. Підвищення цін на товари та послуги зазвичай веде до скорочення реальної вартості заробітної плати та інших джерел доходу населення, тим самим обмежуючи їх купівельну спроможність. У цьому контексті в Україні заканами та іншими правовими актами встановлено механізм підвищення грошових доходів населення для часткового або повного компенсування підвищення цін, зокрема,

індексація грошових доходів населення. Тобто, сутність індексації полягає в тому, що доходи громадян збільшуються на величину, достатню для компенсації зростання рівня цін.

Відповідно, індексація доходів громадян (до якої також належить) і грошове забезпечення військовослужбовців, заробітну плату державних службовців та працівників), є однією з державних соціальних гаран-

тій, спрямованих на забезпечення адекватного життєвого рівня громадян та збереження їхньої покупельної здатності в умовах зростання цін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей регулювання реалізації соціальних і трудових прав військовослужбовців загалом та їх права на грошове забезпечення зокрема, займалися такі вітчизняні науковці, як: О.В. Андрійчук, О.М. Ганечко, Д.Р. Вічавський, К.К. Довбиш, В.Л. Костюк, М.В. Ляпін, Є.Ю. Подорожній, С.М. Чимишенко та ін. Наукові напрацювання цих учених, в сукупності із нормами чинного законодавства та концепцією грошового забезпечення, дають підстави стверджувати що грошове забезпечення військовослужбовців є важливим елементом мотивації на службі.

Мета статті є дослідження необхідності індексації грошового забезпечення військовослужбовців та заробітної плати державних службовців як важливого аспекту грошового відшкодування і соціального захисту.

Вклад основного матеріалу дослідження. Питання виплат індексації грошового забезпечення для військовослужбовців та заробітної плати державних службовців та працівників є вагомими аспектами фінансової компенсації та соціального захисту. Вирішення цих питань варіюється залежно від інфляційних тенденцій та суспільно-економічного контексту. Рівень інфляції, зміни вартості життя та соціальні потреби населення є визначальними факторами у прийнятті рішень щодо індексації доходів населення країни.

В першу чергу з'ясуємо сутність грошового забезпечення військовослужбовців. Вітчизняні вчені М.В. Ляпін і С.М. Чимишенко розуміють під грошовим забезпеченням військовослужбовців «частку національного доходу, яку в грошовій формі отримують військовослужбовці для задоволення своїх матеріальних та культурних потреб з урахуванням особливостей військової служби і порядку її проходження різними категоріями військовослужбовців» [2, с. 197]. Інший науковець Д.Р. Вічавський, під грошовим забезпеченням військовослужбовців розуміє «систему фінансових стимулів гарантованих державою, що отримують військовослужбовці для задоволення своїх матеріальних та культурних потреб згідно з кількістю і якістю праці, з урахування особливостей військової служби і порядку її проходження різними категоріями військовослужбовців» [1, с. 67]. Як бачимо дані дефініції є схожими, і ми поділяємо бачення вчених.

Суми індексації є невід'ємною частиною заробітної плати. Індексація доходів громадян (грошового забезпечення військовослужбовців, заробітної плати державних службовців та працівників) України є важливою для забезпечення соціальної справедливості та збереження купівельної спроможності населення.

Вважаємо за доцільне розглянути необхідність індексації доходів громадян. Спершу проаналізуємо динаміку доходів та витрат домогосподарств України (табл. 1, рис. 1).

Таблиця 1

Динаміка сукупних витрат та доходів домогосподарств

Рік	Сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство		Витрати на продукти харчування, грн	Витрати продукти харчування у загальних витратах, %	Загальні доходи в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство		Індекси споживчих цін	Індекси цін на продукти харчування
	грн.	до попереднього року, %			грн.	до попереднього року, %		
2002	658	-	389	59,1	679	-	100,8	99,9
2003	737	111,9	432	58,6	876	129,1	105,2	106,3
2004	904	122,6	520	57,5	1262	144,0	109	111,4
2005	1229	136,1	696	56,6	1544	122,4	113,5	116,2
2006	1443	117,4	768	53,2	1939	125,6	109,1	105,3
2007	1722	119,4	885	51,4	2723	140,4	112,8	109,7
2008	2590	150,4	1267	48,9	2892	106,2	125,2	135,7
2009	2754	106,3	1377	50,0	3377	116,8	115,9	111,9
2010	3073	111,6	1586	51,6	3370	99,8	109,4	110,9
2011	3458	112,5	1774	51,3	3708	110,0	108	106,4
2012	3592	103,9	1800	50,1	4032	108,7	100,6	97,9
2013	3820	106,4	1914	50,1	4331	107,4	99,7	97,8
2014	4049	106,0	2101	51,9	4471	103,2	112,1	112,2
2015	4952	122,3	2630	53,1	5122	114,6	148,7	145,9
2016	5720	115,5	2849	49,8	6095	119,0	113,9	109
2017	7139	124,8	3420	47,9	8013	131,5	114,4	112,9
2018	8309	116,4	3963	47,7	9720	121,3	110,9	111,1
2019	9670	116,4	4506	46,6	11860	122,0	107,9	108
2020	9524	98,5	4581	48,1	12248	103,3	102,7	102,7
2021	11243	118,1	5161	45,9	14248	116,3	109,4	110,8
Розрахунково:							факт	
2022	13515	120,2	6533	48,3	17781	124,8	120,2	126,6
2023	15352	113,6	7566	49,3	20749	116,7	113,6	115,8

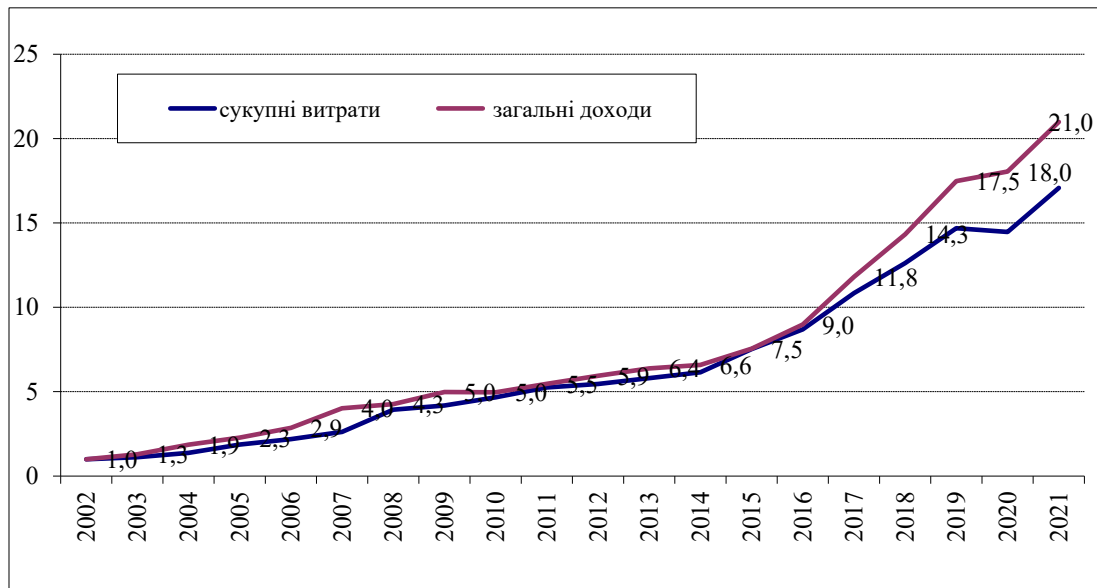

Рис. 1. Індекс сукупних витрат та загальних доходів за місяць у розрахунку на одне домогосподарство (до 2002 р., разів)

Джерело: складено автором

Темпи зростання доходів перевищували темпи зростання витрат, особливо останні роки перед війною 2022 року.

Задача дослідження – кількісно оцінити, як мають змінюватися доходи домогосподарств залежно від ІСЦ та сукупних витрат.

Y – загальні доходи в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн.

X – сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн.

Період – 2002–2021 рр. (довоєнний).

За проведеним кореляційним аналізом (табл. 2) можна зробити наступні висновки. Для одержання висновків про значимість кореляційного зв'язку використовуємо шкалу Чедока.

Зв'язок між значеннями функції і незалежною змінною (коефіцієнт кореляції) $R = 0,994$, що свідчить про значно високу щільність зв'язку між факторами.

За критерієм Фішера рівняння є статистично значимим: розрахункове значення коефіцієнта Фішера $F = 1412,3$ перевищує табличне значення коефіцієнта з ймовірністю 0,95 дорівнює $F_{гр} = 3,89$. Статистично значимим є також коефіцієнт рівняння, що з ймовірністю 0,95 підтверджує істотність впливу фактору на результативну ознаку.

Значення коефіцієнту рівняння регресії визначає коефіцієнт збільшення змінної Y при збільшенні X_i на одиницю відносно середнього.

При зростанні витрат домогосподарств на 1 тис грн. доходи мають збільшуватися на 1,327 тис. грн відповідно.

Коефіцієнт еластичності вказує, на скільки відсотків зміниться в середньому результативна ознака (Y) при зміні факторної ознаки (X) на 1%.

$$E = f'(x) \cdot \frac{x}{y}$$

У випадку для лінійної моделі рівняння має вигляд:

$$E = a_1 \cdot \frac{x}{y}$$

При збільшенні витрат домогосподарств на 1% доходи мають зрости на 12,1% відносно середніх значень у вибірці.

Розрахункові витрати на 2022 та 2023 рр. = фактичні витрати 2021 р. множимо на ІСЦ.

2022 р.: $13515 = 11243 \cdot 120,2 / 100$ (витрати на харчування $6533 = 5161 \cdot 126,6 / 100$).

2023 р.: $15352 = 13515 \cdot 113,3 / 100$ (витрати на харчування $7566 = 6533 \cdot 115,8 / 100$).

У 2022–2023 рр. зросла частка витрат на харчування у сукупних витратах домогосподарств.

За рівняннями розраховуємо теоретичні значення доходів домогосподарств (у табл. 1) на період війни (2022–2023) мав зрости:

2022 р.: $17263 = (13515 - 11243) \cdot 1,327 + 14248$ – зростання проти 2021 р. на 21,2%.

2023 р.: $19702 = (17253 - 13515) \cdot 1,327 + 17263$ (зростання на 14,1%).

Таблиця 2

Результат кореляційного аналізу

Рівняння залежності	Коефіцієнт кореляції (R)	Коефіцієнт детермінації (R ²)	F-критерій	t-критерій Ст'юдента	Коефіцієнт еластичності
$Y = -188,4 + 1,327 \cdot X$	0,994	0,987	1412,3	37,581	1,121

Джерело: розраховано автором

Фактично доходи впали у 2022 році на 5%, у 2023 році – зростання 18%, або 13536 у 2022 р. та 15972 у 2023 р.

Порівнявши фактичні дані та розрахункові значення, можна зробити висновок, що доходи у 2022 році знизилися на 5% у порівнянні з попереднім роком, а в 2023 році зросли лише на 18%. Проте порівнюючи із фактичними витратами, ми встановили що доходи повинні були зрости у 2022 р. на 21,2%, а в 2023 р. – на 14%, що свідчить про необхідність індексації доходів.

Проте п. 3 Прикінцевих положень Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» призупинено дію Закону України «Про індексацію грошових доходів населення» на 2023 рік [5]. Отже обчислення індексу споживчих цін для нарахування індексації у 2023 р. не проводилось.

09.11.2023 р. був прийнятий Закон про Державний бюджет України на 2024 рік, яким відновлюється виплата індексації у 2024 році. У ст. 38 Закону про Держбюджет на 2024 рік зазначається, що обчислення індексу споживчих цін для індексації грошових доходів населення провадиться наростаючим підсумком, починаючи з 1 січня 2024 року [6].

Отже, подальша індексація доходів громадян (грошового забезпечення військовослужбовців, заробітної плати державних службовців та працівників) у 2024 р. повинна здійснюватися з розрахунку, що базовий місяць є січень 2024 р. Проте жодних норм про те, що індекси інфляції за 2023 р. або за попередні роки не треба брати до розрахунку при обчисленні суми індексації у подальших роках немає.

Отже, питання нарахування та виплати індексації грошового забезпечення військовослужбовців та заробітної плати державних службовців та працівників Збройних Сил України є важливими аспектами грошового відшкодування і соціального захисту. Ці питання можуть вирішуватися різними способами залежно від рівня інфляції та соціально-економічних умов.

Індексація грошових доходів корисна у наступних випадках:

– Інфляція: якщо рівень інфляції значно зростає, то реальна вартість грошей зменшується, і доходи громадян можуть втрачати свою купівельну спроможність. У таких випадках індексація допомагає вирівняти цей вплив і забезпечити громадянам можливість придбання необхідних товарів і послуг.

– Соціальна справедливість: індексація може бути важливою для забезпечення соціальної справедливості, оскільки вона допомагає уникнути зростання рівня бідності серед населення, особливо серед тих, хто має фіксовані або низькі доходи. Це особливо важливо для груп населення, які можуть бути більш вразливими до зростання цін, таких як пенсіонери, люди з низькими доходами і безробітні.

– Економічна стабільність: індексація може сприяти економічній стабільності, оскільки вона дозволяє громадянам планувати свої фінанси і споживчі можливості з більшою впевненістю.

– Політичний та соціальний спокій: збереження рівня доходів громадян може впливати на політичний та соціальний спокій, оскільки може запобігти соціальним напруженням і протестам через економічну нестабільність. Деякі країни встановлюють законодавчі вимоги стосовно індексації пенсій та інших соціальних

виплат, щоб забезпечити гідність і добробут громадян, а також дотримуватися міжнародних зобов'язань.

Отже, потреба в індексації залежить від конкретної ситуації в країні, і не всі країни її використовують. Рішення про проведення індексації доходів громадян приймається на рівні держави і може бути частиною соціальної та економічної політики держави. Особливо важливою індексація є для соціально вразливих груп населення.

За масштабами охоплення індексацією доходів у розвинутих країнах можна виділити кілька моделей. Перша передбачає охоплення практично всього населення (Бельгія, Данія, Ісландія, Італія та ін.), що можливо завдяки функціонуванню добре налагодженої системи колективних угод та дієвого контролю з боку профспілок. Друга передбачає запровадження індексації доходів окремих соціальних груп (США, Канада, Франція, Швейцарія та ін.). Наприклад, у США частка несільськогосподарських робітників, охоплених індексацією, складає, за деякими оцінками, близько 10%, а серед робітників, що мають свої профспілки, ця частка є значно вищою – близько 40%. За третьою моделлю індексація практично не застосовується (Австрія, Німеччина, Японія, Швеція), оскільки вважається, що вона істотно обмежує права і можливості соціальних партнерів. У четвертій можливість і характер здійснення індексації визначається пріоритетами політики доходів, спрямованої на боротьбу з інфляцією (Нідерланди, Норвегія і Фінляндія). В країнах з такою моделлю здійснюються жорсткі обмежувальні заходи щодо індексації, які можуть передбачати, зокрема, встановлення верхньої межі зростання заробітної плати, граничний коефіцієнт її індексації або взагалі відмову від неї [7].

У багатьох країнах світу існує система індексації саме соціальних виплат, таких як пенсія, соціальне страхування. Отже індексація доходів є поширеною практикою у країнах для збереження соціальної справедливості та забезпечення того, що доходи громадян відповідають змінам у цінах і вартості життя.

Як вважають деякі науковці, запровадження індексації заробітної плати лише в межах прожиткового мінімуму виключає можливість збільшення на її основі заробітної плати громадян із середніми доходами, які на сьогодні не набагато перевищують прожитковий мінімум. Для громадян з високими доходами, у яких не спостерігається зниження платоспроможного попиту, індексація будь-якої частки їх доходів не є доцільною, але її проведення передбачено законом. Тому важливо забезпечити, щоб індексація грошових доходів населення була спрямована на підвищення реальної купівельної спроможності, а не була зайвим навантаженням на бюджет.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз щодо здійснення індексації грошових доходів населення, варто було б проводити вибірквою індексацією заробітної плати: для працівників з низьким рівнем доходів – повністю, а з високим рівнем доходів – частково.

Взагалі, вирішення проблеми виплати індексації доходів громадян (грошового забезпечення військовослужбовців, заробітної плати державних службовців та працівників) може бути складним завданням, особливо в умовах економічних викликів. Вважаємо за доцільне запропонувати наступні підходи до розв'язання даної проблеми:

1. Бюджетне планування. Уряд повинен включити необхідні кошти для індексації у своєму річному бюджетному плануванні. Це передбачення бюджетних ресурсів допоможе забезпечити фінансування індексації.

2. Переговори з профспілками. Важливо вести діалог і переговори з профспілками та представниками

військових груп, щоб з'ясувати їхні потреби та домогтися компромісу щодо індексації.

3. Ефективне використання ресурсів. Проведення індексації повинно проводитися ефективно та максимально раціонально, щоб зменшити навантаження на бюджет.

Бібліографічний список:

1. Вічавський Д. Р. Роль грошового забезпечення у стимулюванні до військової служби. Бізнес, цифрові інновації та підприємництво: стан, аналіз тенденцій та науково-економічний розвиток : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 22 груд. 2018 р.). Львів : ЛЕФ, 2018. Ч. 2. С. 67–69.

2. Ляпін М. В., Чимишенко С. М. Роль грошового забезпечення в системі матеріального забезпечення військовослужбовців. Сучасні проблеми розбудови Збройних Сил України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 26 квіт. 2013 р.). Київ : ВІКНУ, 2013. С. 197–198.

3. Марчукова О. І. Грошове забезпечення військовослужбовців, – очікування і реалії. *Social development & Security*. 2018. Вип. 3, № 1. С. 83–94.

4. Удовенко О. В. Основні риси грошового забезпечення військовослужбовців в Україні. *Юридична наука*. 2019. № 9. С. 131–136.

5. Про Державний бюджет України на 2023 рік: Закон від 03.11.2022 р. № 2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20> (дата звернення: 22.02.2024).

6. Про Державний бюджет України на 2024 рік: Закон від 09.11.2023 р. № 3460-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-IX#Text> (дата звернення: 19.02.2024).

7. Мельник Я.О. Державне регулювання оплати праці: досвід зарубіжних країн. *Соціальне право*. 2020. № 3. С. 87–92.

8. Dimitrov I., Davydenko N., Lotko A., Dimitrova A. Comparative study of environmental determinants of entrepreneurship intentions of business students. *International Conference on Creative Business for Smart and Sustainable Growth, CreBUS 2019*. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85073230707&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&sid=fe49486a375106cf302880a044b82674&sot=autdocs&sdt=autdocs&sl=18&s=AU-ID%2856912202600%29&relpos=0&citeCnt=0&searchTerm=> (дата звернення: 26.02.2024).

9. Kvasha S., Davydenko N., Pasichnyk Y., Viatkina T, Wasilewska N. GDP modelling: assessment of methodologies and peculiarities of its usage in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, 2018. С. 186–200.

References:

1. Vichavsky D. R. (2018). Rol hroshovoho zabezpechennia u stymulivanni do viiskovoi sluzhby [The role of financial support in incentivising military service]. *Biznes, tsyfrovi innovatsii ta pidpriemnytstvo: stan, analiz tendentsii ta naukovo-ekonomichni rozvytok: Mizhnarodna naukovo-praktichna konferenciya* (Lviv, December, 22nd, 2018). Lviv: LEF. (in Ukrainian)

2. Lyapin M. V., Chimishenko S. M. (2013). Rol hroshovoho zabezpechennia v systemi materialnoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtziv [The role of financial support in the system of material support for the military]. *Suchasni problemy rozbudovy Zbroinykh Syl Ukrainy: Vseukrainska naukovo-praktichna konferenciya*. (Kyiv, April, 26th, 2013). Kyiv: VIKNU. (in Ukrainian)

3. Marchukova O. (2018). Hroshove zabezpechennia viys'kovosluzhbovtziv, – ochikuvannya i realiyi [Military support for troops – expectations and realities]. *Social development & Security*, 1(3), 83–94. (in Ukrainian)

4. Udovenko O. V. (2019). Osnovni rysy hroshovoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtziv v Ukraini [The main features of military personnel's remuneration in Ukraine]. *Law science*, 9, 131–136. (in Ukrainian)

5. Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2023 rik: Zakon Ukrainy vid 03.11.2022 r. № 2710-IX [On the State Budget of Ukraine for 2023: Law of Ukraine, 2022 № 2710-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text> (accessed 22 February 2024).

6. Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2024 rik: Zakon Ukrainy vid 09.11.2023 r. № 3460-IX [On the State Budget of Ukraine for 2024: Law of Ukraine, 2023 № 3460-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-IX#Text> (accessed 19 February 2024).

7. Melnyk Y. O. (2020). Derzhavne rehulivannia oplaty pratsi: dosvid zarubizhnykh krain [State regulation of remuneration: experience of foreign countries]. *Social law*, 3, 87–92. (in Ukrainian)

8. Dimitrov I., Davydenko N., Lotko A., Dimitrova A. Comparative study of environmental determinants of entrepreneurship intentions of business students. *International Conference on Creative Business for Smart and Sustainable Growth, CreBUS 2019*. Available at: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85073230707&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&sid=fe49486a375106cf302880a044b82674&sot=autdocs&sdt=autdocs&sl=18&s=AU-ID%2856912202600%29&relpos=0&citeCnt=0&searchTerm=> (accessed February 26, 2024) (in English)

9. Kvasha S., Davydenko N., Pasichnyk Y., Viatkina T, Wasilewska N. (2018) GDP modelling: assessment of methodologies and peculiarities of its usage in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, pp. 186–200. (in English)

Стаття надійшла до редакції 5.03.2024